

ABSTRAKT

Pojem a právní důsledky překročení mezi nutné obrany a krajní nouze

Ústředním tématem diplomové práce je institut krajní nouze a nutné obrany, jakožto dvě z okolností vylučujících protiprávnost, jež jsou zcela zásadním trestněprávním prostředkem umožňujícím občanům vlastním jednáním vystupovat na ochranu svých i cizích zájmů v případě, že jsou jejich práva ohrožena. Není v moci státu efektivně ochránit občany před veškerým nebezpečím a všemi útoky, které jsou proti nim namířeny, a právě proto zaujímá institut krajní nouze a nutné obrany významnou a nezastupitelnou úlohu ve společnosti. Trestní zákoník poskytuje ochranu ve smyslu § 28 a 29 pouze těm, kteří při odvracení přímo hrozícího nebezpečí či přímo hrozícího nebo trvajícího útoku na zájem chráněný trestním zákonem dodrží zákonné požadavky. Jedině takové jednání je právem aprobované, společnosti prospěšné a postrádá protiprávnost jakožto znak trestného činu. Tím, že zákonodárce stanovil podmínky jednání v krajní nouzi a nutné obraně, vyjádřil, že ani stav ohrožení nezakládá libovůli na straně obránce (ochránce) a že i práva útočníka musejí být do jisté míry zachována. Důsledkem překročení zákonných mezi krajní nouze či nutné obrany tzv. excesů je trestněprávní odpovědnost za trestný čin, jehož znaky skutkové podstaty byly jednáním naplněny. Skutečnost, že trestný čin byl spáchán při odvracení nebezpečí nebo útoku právě v důsledku překročení zákonných mezi těchto institutů, je důvodem pro zvláštní postup při ukládání sankce pachateli takového trestného činu.

Cílem této práce je komplexně pojednat o současné právní úpravě institutu krajní nouze a nutné obrany, poukázat na sporné otázky těchto institutů a na různorodý přístup jednotlivých autorů k jejich řešení. Vedle právní úpravy *de lege lata* je součástí práce taktéž vyjádření osobních názorů a postojů autorky k vybraným problematickým okruhům a návrhy právní úpravy *de lege ferenda*. V jednotlivých částech autorka věnovala poměrně značnou pozornost soudní judikatuře.

Diplomová práce se skládá z pěti částí, jejichž součástí jsou jednotlivé podkapitoly. První část práce obecně pojednává o protiprávnosti a okolnostech vylučujících protiprávnost, což přispěje k lepšímu pochopení následujícího výkladu a dalších souvislostí. Institut krajní nouze je rozpracován v části druhé, v níž se postupně od pojmu a účelu krajní nouze autorka věnuje jejím dílčím podmínkám, především pak případům tzv. excesů, kdy se ochránce při odvracení nebezpečí nepodařilo dodržet všechny zákonné požadavky a překročil tak meze

přípustného jednání v krajní nouzi. Třetí a nejrozsáhlejší část této práce je věnována institutu nutné obrany. Co do systematiky výkladu se druhá a třetí část shodují, přičemž v rámci pojednání o nutné obraně je zvláštní pozornost zaměřena na často medializovanou problematiku ochrany majetku a navíc je zařazena kapitola Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu a Jednání osob trestně neodpovědných. Čtvrtá část této práce je pro oba instituty společná a věnuje se právním důsledkům překročení mezí krajní nouze a nutné obrany. V úvodu této části autorka nastínila potřebu, společenský i právní význam zohlednění excesů při ukládání sankcí osobám, jež se jich dopustily, a dále poukázala na problematiku právní kvalifikace skutku v případech nejednotné formy zavinění vztahující se k excesu a k jeho následku. Další podkapitoly obsahují výklad k dílčím právním důsledkům překročení mezí krajní nouze a nutné obrany. V poslední části diplomové práce je pojednáno o přípustnosti použití automatických obranných systémů, o nejčastěji vytýkaných námitkách, jež jejich aplikaci zpochybňují, a také o úskalích a rizicích, s nimiž se musí obránce při instalaci automatických obranných systémů vypořádat. S ohledem na předpokládaný rozsah této práce nebyl samostatně zpracován historický vývoj jednotlivých institutů, obsahem není taktéž srovnání české a zahraniční právní úpravy. Při zpracování této práce byla použita metoda analogie, analýzy, syntézy, indukce a dedukce. Diplomová práce vychází z právní úpravy k 20.1.2014.